

מראי מקומות - ראש השנה

כז.

שיוצא באחת שנחשבת לתקיעה שיש בה סוף ללא התחלה, ואינו יוצא במה שיש רק תחילת התקיעה ללא הסוף. וכתב שלשיטת הרי"ף גיאות (הובא להלן) שהתקיעה הארוכה לא עלתה לו כלל אף לתקיעה השניה של הסדר הראשון, הקושיא היא גם בלא הדיוק, שלא יוצא אפילו אחת של סוף תקיעה ללא תחילת תקיעה ובוזה מיושבים דברי רש"י.

ה. תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת הרמב"ן והרשב"א הביאו את שיטת הרי"ף גיאות, שלא יצא בתקיעה זו אף לא תקיעה אחת, ואין בידו אלא אחת היינו התקיעה שקודם התרועה, ולכן המשנה פותחת בתקע בראשונה שזו האחת שיש לו, אבל התקיעה שאחר התרועה לא יצא כלל, והטעם שכיון שסבר להפסיק את התקיעה לשתיים, נמצא שלתקיעה הראשונה שבתוכה אין סוף ולתקיעה האחרונה שבה אין התחלה ועל כן לא יצא בזה כלל. והקשו על כך, וכי גרע ממי שתקע לשיר שיצא. ועוד, שלדבריו גם הראשונה של תחילת הסדר אין לו, שהרי הפסיק בתקיעה פסולה בין התרועה לתקיעה ובגמרא (ד) מבואר שהפסק פוסל את כל הסדר ואפילו אחת לא תהיה לו. לכך פירשו, 'אין בידו אלא אחת' אחת מתוך השתיים שרצה לתקוע ויוצא ידי חובת האחת. ומה שאמרו 'תקע בראשונה' ולא 'האריך בתקיעה כשתים', משום שבלי שכבר היתה תקיעה אחת איני יודע שזה באורך של שתי תקיעות ואולי הכל תקיעה אחת, אבל מכיוון שכבר תקע תקיעה אחת ממילא כשהוא מאריך רואים שיש כאן שיעור של שתי תקיעות, ולא עלו לו לשתיים מפני שאין התחלה וסוף.

ו. ואם קול הברה שמע לא יצא אמאי ליפוק

בתחלת תקיעה מקמי דליערבב קלא

הקשה הרמב"ן, מדוע לא אמרו שהטעם שלא יצא הוא מפני שלא היה שיעור תקיעה לפני שהתערבב הקול. ותירץ שממה שכתוב 'אם קול הברה שמע לא יצא' ולא 'אם קול הברה הוא' משמע אפילו ששמע אחרי שיעור תקיעה לא יצא. עוד תירץ, שקיים לן שהקול מתערב רק למי שמאריך בתקיעתו.

והרשב"א להלן (כה) כתב שזה דוחק, והוא תירץ, שהגמרא סברה שאפילו שלא שמע שיעור תקיעה שלם, היה לו לצאת מפני ששמע תקיעה שבכולה היה שיעור, ולפי זה ביאר שהיו יוצאים בשמיעת ה'שופר מאריך' אף שלא שמעו את כל שיעור התקיעה, אכן כתב שלמסקנא צריך לשמוע שיעור תקיעה שלם.

ז. אלא תרתי קלי מחד גברא משתמע

מתרי גברי לא משתמע

פירש הריטב"א, שאין חילוק בין אדם אחד לשני אנשים, אלא החילוק הוא האם צריך לשמוע את שתי הקולות, או שצריך

א. במקום הנחת פיו פסול

דנו הראשונים מהו מקום הנחת פיו, הרמב"ן בדרשה לראש השנה הביא שני פירושים: א. מקום פיו של השופר שציפה את עובי פי השופר. ב. יש אומרים שאפילו מגבו נחשב מקום הנחת פיו, והיינו שציפהו מבחוץ ומפני שהוא מכניס קצת מהשופר בפיו ושפמו של תוקע מכסה אותו. וראה עוד להלן מדברי הריטב"א בזה.

ב. במקום הנחת פיו פסול

פירש רש"י, שפסול מפני שהתקיעה בזהב ולא בשופר. והריטב"א בעמוד ב' כתב שהפסול הוא משום שיש חציצה בין התוקע לשופר, וכן כתב הרמב"ן, והוסיף שלפי זה אם הרחיק את השופר מפיו ונפח בו ותקע פסול, [ולדברי רש"י אין לכך מקור מהסוגיא]. ובבית יוסף (או"ח תקפ"ו, י"ט) דייק מדברי הטור שלפי הפירוש הראשון ברמב"ן, שמקום הנחת פיו זה הוספה בעובי השופר בצד הקצר, הפסול הוא מטעם שמוסיף על השופר, ולא משום חציצה כמו בפירוש השני. עוד הקשה הריטב"א מדוע אינו פסול מחמת שהוסיף על השופר, ופירש שאין מדובר שהוסיף בראשו (וכפירוש הראשון ברמב"ן) אלא שציפה את המקום שעשו להנחת הפה ואינו נידון לא כבפנים ולא כבחוץ ועל כן נשנה בפני עצמו בדין שלישי.

ג. ותרי קלי מי משתמע והתניא זכור ושמור וכו'

הקשה הטורי אבן, אולי מה שנאמר שאין האזון יכולה לשמוע, היינו לשמוע שניהם ביחד, כמו זכור ושמור שהיו צריכים לשמוע את שתיהן, אבל אם מכיון לשמוע רק אחד מהם אפשר לשמוע רק את מה שמעוניין לשמוע, ואם כן כאן, שאינו צריך לשמוע אלא את השופר בלבד שפיר יוכל לשמוע. ואם נאמר שיש מצוה לשמוע גם את קול החצוצרות, אם כן בתירוץ הגמרא שלכך מאריך בשופר עדיין לא מיושב איך שומע את החצוצרות.

ותירץ, שבתחילה מקשיב רק לקול החצוצרות, וכשהשופר מאריך יוצא חובת שופר, והסיבה שמאריך בשופר היא מפני שחששו שמא לא יכוין לשמוע את קול השופר לבד, וכיון שעיקר המצווה בשופר הקפידו בו יותר. (ועיי' בספר הערות להגר"ש שדן בדברי הטורי אבן). וראה להלן בתירוץ הגמרא שהריטב"א פירש את תירוץ הגמרא כקושיית הטורי אבן, וכתב שאין צריך לשמוע את החצוצרות.

ד. וממילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה

פירש רש"י, שהגמרא מדייקת את שתי האפשרויות משום שרצו להקשות על שתיהם. והקשה הר"ן, שהרי הדיוק נצרך לגוף הקושיא, שאם נאמר שסוף תקיעה בלי תחילת תקיעה יצא, אבל תחילה ללא סוף לא יצא, מובן שאין בידו אלא אחת,

מראי מקומות - ראש השנה

כז. (המשך)

מלחמה שכתוב בתורה 'והרעתם בחצוצרות', והטעם שאף בתעניות מתריעין לומדים ממלחמה שבכל צרה צריך להריע, אבל להריע בחצוצרות זה דווקא במלחמה שכל כלל ישראל יחד, וכמו החצוצרות של מקרא העדה שהיו לקרוא לכל ישראל, ובתעניות תוקעים בשופר.

יא. כמאן דלא רבני אליעזר וכו'

הקשו התוספות, שבהכרח אינם שוים לגמרי, שהרי ביובל תוקעין בין בבית דין שקדשו את החודש ובין בבית דין שלא, וכן כל יחיד ויחיד חייב לתקוע, ובראש השנה תקעו רק בבית דין שקידשו בו את החודש. והטורי אבן יישוב ש'שוה היובל לראש השנה' פירושו, שכל שישנו בראש השנה ישנו גם ביובל, אבל לא נאמר שמה שיש ביובל יש גם בראש השנה.

יב. שופר שנסדק ודבק פסול

פירש רש"י, שדבקו בדבק. וברא"ש (ס"ב ב') הביא את קושיית הרמב"ן, שלהדביק בדבק הרי זה שלא במינו ופסול כמו ניקב משום שלא במינו ולא משום נסדק שהוא פסול אחר, ולכך פירש הרמב"ן שהשופר נדבק על ידי אש ונפשו ונדבק. וכתב על זה הרא"ש שלא מסתבר שזה נדבק על ידי החימום, אלא מדבקו בדבק, ואין זה נקרא שלא במינו משום שכשמחבר את הסדק בדבק חוזר להיות כמות שהוא ואין הדבק ניכר בסדקים.

יג. דיבק שברי שופרות פסול

כתב הריטב"א שיש אומרים שהפסול בשברי שופרות היינו דוקא אם בכל אחד מהשברים אין שיעור שופר, אבל אם יש באחד מהם שיעור כשר, שמה שהוסיף ודיבק הרי זה כמו נסדק לרוחבו שכשר, והריטב"א חלק על זה, שלא אמרו אלא בנסדק שעדיין מחובר במיעוטו ושופר אחד הוא, אבל כאן שנחלק לגמרי, זה כמו הוסיף שפסול, ועין עוד מה שדן בזה.

לשמוע רק אחד מהם. ובזכור ושמו, היה צריך לשמוע את שתיהם, אבל בשופר וחצוצרות, אין צריך לשמוע אלא את קול השופר (ולא כדברי הטורי אבן המובאים לעיל בקושיית הגמרא).

ה. כיון דחביב יהבי דעתיה ושמע

סברא זו נאמרה בגמרא לענין מגילה הלל ושופר. ולענין קידוש הביא המשנה ברורה (סי' רע"א סק"ג) בשם האליה רבה, ששני אנשים הרוצים להוציא את בני ביתם בקידוש לא יקדשו כאחת, דתרי קלי לא משתמע. ובסימן תפ"ח (ס"ב) פסק השו"ע, שכמה אנשים קוראים את ההלל ביחד משום שחביבי, וכתב המשנה ברורה (שם סק"ח) שלכן המנהג שבקידוש בשבת וימים טובים מקדשים שנים או יותר יחד, משום שהקידוש חביב להם ויהבי דעתייהו ושמעו, ומסיים, ומכל מקום יותר טוב שלא יקדשו בבת אחת.

ז. במה דברים אמורים במקדש וכו'

כתב השפת אמת (לעיל כו) שיש לדון האם בבית המקדש לעולם היה שופר עם החצוצרות, ואף בתקיעה של קרבן התמיד שבכל יום, ומביא שהרמב"ם (תמידין ומוספין פ"ו ה"ו) כתב, שהתקיעות שבקרבן התמיד היו בחצוצרות בלבד.

י. אבל בגבולין במקום שיש חצוצרות אין שופר וכו'

רש"י פירש, שבגבולין מקום שיש חצוצרות, כגון תעניות. והר"ן הביא שהראב"ד הקשה מהגמרא בתענית (יד) שהיו מתריעין בתעניות בשופרות, וכאן פירש רש"י שתקעו בחצוצרות. ותירץ שבסוף כל ברכה משש ברכות שהוסיפו לתענית תקעו בחצוצרות, ובשעה שמרבין בתפלה ותחנונים היו תוקעים בשופרות, אבל שניהם יחד לא היו.

אבל הבעל המאור כתב, שראה בתשובות הגאונים שהיו נוהגים לתקוע בתענית בשופר, ומקום שיש חצוצרות הכוונה לשעת